

Further research requires innovative methods of training teachers and philologists aimed at disclosing their creativity and talent.

Key words: *a philologist and ukrainoznavets, the process of self-realization, creativity of the individual, training future teachers, professional activities, a creative personality, innovative technologies, the ways of optimization.*

УДК 372.881

Т. Ф. Зенченко

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКА ЯК ЗАСОБУ ОВОЛОДІННЯ УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НАВИЧКАМИ ОБРАЗНОГО МОВЛЕННЯ

Компетентнісний підхід до викладання мовно-мовленнєвого курсу стимулює розвиток питань оптимізації мовленнєвого спілкування не тільки школярів у загальноосвітній школі, зокрема в її початковій ланці, й у системі підготовки вчителів у вищому навчальному закладі; вироблення системи методичних рекомендацій для майбутніх учителів початкової школи, визначення особливостей підготовки майбутніх учителів до формування комунікативної компетентності молодшого школяра. Робота над вивченням прикметника, містить великі можливості для збагачення лексичного запасу молодших школярів, формування вмінь визначати функцію прикметників у мовленні, замінювати їх синонімами, використовувати цю частину мови під час побудови зв'язних висловлювань.

Ключові слова: *компетентнісний підхід, мовленнєва діяльність, розвиток мовлення учнів, прикметник, збагачення активного словника, прикметники-синоніми, прикметники-антоніми, зв'язне мовлення, навички мовлення, практична робота, вправи, мовний матеріал.*

Постановка проблеми. Останніми роками Рада Європи запроваджує підхід, що ґрунтується на комунікативних потребах учнів та використанні засобів і методів, які допоможуть учням задовольняти ці життєво важливі для них потреби. В Україні на сучасному етапі розвитку методичної науки зроблено перехід від функціонального й комунікативного підходів до запровадження компетентнісного підходу до мовної освіти, що задекларовано в Державному стандарті початкової загальної освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462), оскільки основною змістовою лінією зазначено мовленнєву, «при цьому мовна, соціокультурна й діяльнісна змістові лінії спрямовані на забезпечення мовленнєвої» [4, 3]. Відповідно до цього у процесі засвоєння мови та методики її викладання перевага має надаватися комунікативним завданням, що, передусім, розвиватимуть комунікативні вміння, навички та досвід, необхідні для оволодіння комунікативною компетентністю.

Аналіз актуальних досліджень. Здійснений огляд наукових праць учених-дослідників щодо мовлення дітей молодшого шкільного віку (М. С. Вашуленко, В. І. Бадер, Л. О. Варзацька, І. П. Гудзик, Т. О. Ладиженська, М. Р. Львов, Н. Ф. Скрипченко, В. О. Собко,

М. Г. Стельмахович, О. Н. Хорошковська та ін.), аналіз нормативних документів із питань мовної освіти в Україні свідчать про здійснення трансформації традиційного навчання як трансляції інформації, в учіння, у процесі якого вчитель формує ключові та предметні компетентності [4, 16].

Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності впровадження комунікативно-мовленнєвих завдань як засобу реалізації комунікативно-діяльнісного підходу до вивчення частин мови, зокрема прикметника, у початкових класах, характеристиці системи додаткових вправ для засвоєння описових функцій прикметників, які доповнять чинні підручники та сприятимуть мовленнєвому розвитку й соціалізації молодших школярів.

У сучасній українській мові прикметних є однією з найпоширеніших груп слів, які описують міру якості у відносинах між особами, явищами, предметами, діями. Показник, що характеризує ступінь уживання учнями прикметників у мовленні, є відображенням зв'язку між засвоєнням мови й розвитком пізнавальної діяльності, ступенем мовленнєвого розвитку, оскільки засвоєння, насамперед, цієї частини мови робить мовлення учнів поширеним, різноманітним, образним і водночас точним.

Прикметник вважається однією з категорій, властивих для давнього імені, яка в результаті розвитку наукової думки виокремилась у самостійне поняття якісної ознаки предмета. Поняття формального значення прикметника бере початок у грецьких граматиках, автори яких не виділяли цей розряд слів у самостійну частину мови, а розглядали як один із підвидів широкого класу слів, зокрема лексему επίετον Діонісій Фракійський визначав як «загальне ім'я, котре однаково додається як до власних, так і до загальних імен, щоб виразити похвалу чи докір і виходить від душі, або від тіла, або від зовнішніх якостей» [10, 207], у працях Арістотеля вжито з метою подання поширеної додаткової художньої інформації про щось або когось. У подальшому римський граматик і вчитель у Константинополі Прісціан підкреслює, що прикметник не може існувати без іменника – «іншого імені», *adiectiva* – це підвид імен, спільний для великої кількості об'єктів і, фактично, використовуються для висловлення ставлення (позитивного чи негативного), уточнення певних властивостей цих об'єктів.

Зазначимо, що саме антична теорія стала фундаментом для характеристики прикметника як частини мови у слов'янських граматиках, оскільки за основу було взято грецьку класифікацію частин мови (дефініція «имя» у цій класифікації охоплювала й поняття прикметника). Зокрема, видатний український мовознавець Л. Зизаній у призначеній для церковних шкіл педагогічній праці «Грамматика словенска» поділяє імена на «Соб(ъ)ствен(ъ)ное, и Наричаемое» (загальне), в загальних іменах виокремлює «wосущесвенное» – іменник і «прилагаемое» – прикметник, який може описувати як зовнішні якості предмета, зображуваного

іменником, так і внутрішні: «мудрый, добрый, бѣлый». У «Граматичі» М. Смотрицького, яка до середини XVIII ст. вважалася основним підручником з граматики в Україні, Білорусі та Росії, прикметник визначено як «ім.'я», що «прилагається» до іншого, подано термін «прилагательное», який став основою для формування відповідного поняття в російській мові. У XIX ст. українські граматики (Я. Головацький, Й. Левицький, С. Смаль-Стоцький, Ф. Гартнер) виділяють прикметник в окрему частину мови з утворенням поняття й терміну «прикметник».

Головною проблемою виокремлення із загальних імен іменника та прикметника була морфологічна й семантична їх подібність – здатність змінюватися за відмінками та причетність до одного роду (дослідники не брали до уваги синтаксичну диференціацію).

19 ст.-початок 20 ст. характеризується в методиці викладання мови (зокрема в школах Лівобережної України) наявністю основної мети: навчити учнів читати та правильно писати, що мало досягатися трьома етапами (писати без орфографічних помилок, виразно читати й орієнтуватись у структурі статей (текстів); і тільки у старших класах гімназій відбувалося вивчення історичних зразків творів). На вивчення типів текстів («повествование», «описание», «рассуждение») відводилося 3 роки, кожній «формі» присвячувався один повний рік, але йшлося насамперед про зв'язність і логічну послідовність розповіді, наголошувалося на простоті викладу навчального матеріалу. У своїх «Заметках о практическом преподавании русского языка» методист П. Басистов зазначав: якщо учень з якоїсь причини перед усім класом висловлювався «вычурно», учитель мав перервати відповідь і вимагати спростити висловлювання.

В «Історичній граматиці» Ф. Буслаєв повідомляє про те, що зі «средствами изобразительности» учні знайомились уже на 2 етапі навчання (у середніх класах гімназії) після набуття вмінь добирати та правильно розташовувати (логічно) ознаки якогось явища (синоніми, епітети, порівняння, «противоположения» – антоніми).

Але вчителі вимагали від учнів суворого дотримання правила «не злоупотребления упомянутыми средствами для усиления изобразительности своих описаний», використання їх мало досягати основної мети: так звані «определятельные слова» (прикметники), і «противоположные слова» (антоніми) необхідні, щоб показати учням «новое средство выставляют качества описываемого предмета с помощью сравнения его с противоположным». Наприклад, в одній із вправ, запропонованих у посібнику М. Лопирева та Є. Соловйова «Методические указания къ развитию речи (1-й и 2-й годъ)» учням пропонується 6 різних уривків творів, з яких необхідно вибрати та списати: схід сонця, ранок, вечір, весну й осінь. Учні повинні під час читання кожного уривка з'ясувати зміст, тобто виконати насамперед логічну роботу. Опрацювання ж

прикметників передбачало виписування епітетів, констатацію різноманітності мовних засобів і характеристику їх за родами.

Концепція мовної освіти в Україні формулює мету вивчення мов як таку, що полягає у «становленні духовно багаті особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися виражальними засобами мови». Сьогодні держава й суспільство вимагають від мережі освітніх закладів, передусім вищих навчальних закладів, формувати високоосвічену інтелектуальну самодостатню мовну особистість, яка користується літературним унормованим мовленням. Насамперед це стосується процесу підготовки студентів педагогічних вишів, покликаних у своїй подальшій професійній діяльності ефективно здійснювати не тільки мовно-мовленнєву підготовку молодших школярів, а й психологічну, соціальну та творчу. Інакше кажучи, освіта повинна стати життєво адекватною, зорієнтованою на задоволення потреб і культурних запитів особистості, пов'язаних із практичною діяльністю.

Комунікативна підготовка студентів, що здійснюється на практичних і семінарських заняттях, передбачає як набуття й удосконалення вмінь сприймати, відтворювати та створювати власні тексти різних типів і стилів, висловлюватися точно, чітко, доречно й переконливо, так і вміння передати свої знання іншим, сприяти набуттю відповідних компетентностей учнями початкової школи. Насамперед студентам доречно на семінарських або практичних заняттях продемонструвати, зокрема шляхом використання у структурі заняття презентативних засобів, медійних зображень, що «однакові мовні засоби можна організувати та сприйняти по-різному залежно від комунікативних настанов, водночас комунікативні настанови можна вербалізувати в різний спосіб» [11, 30]. У процесі створення методичних комплектів доцільно використовувати не тільки чинні підручники, рекомендовані науково-методичні журнали, посібники, а й сучасні електронні засоби, які сприятимуть активізації образного мислення школярів, усвідомленню нових відтінків значень. Наприклад, у процесі роботи над розвитком описових умінь учнів можна запропонувати студентам використати невеличку за обсягом презентацію, яка б подавала широку гаму кольорів снігу: від загальновідомого білого й до фіолетового нічного. Зорове сприйняття незвичайних зображень сприятиме усвідомленню різноманітності опису понять, добору характеристик, які не відповідають простій згадці про предмет і не спираються лише на життєвий досвід учнів. Доречним було б і створення допоміжних описових словників прикметників, які б учні могли використовувати в подальшій комунікативній діяльності впродовж навчального року.

Одним із напрямів реалізації компетентнісного підходу до вивчення методики рідної мови може бути введення в навчальні плани вищих педагогічних закладів освіти нових спецкурсів і спецсемінарів, або окремих

модулів з метою поглиблення підготовки студентів до практичного провадження набутих умінь, оптимізації інновацій в освіті та реалізації творчого потенціалу як студентів, так і учнів (наприклад: «Підготовка до увиразнення мовлення школярів», «Мовна компетенція особистості: соціолінгвістичний аспект», «Образне мовлення як засіб соціалізації молодших школярів» та ін.).

Такі модулі допоможуть студентам навчати майбутніх учнів правильно орієнтуватися в мовленнєвій ситуації, дотримуватися стильових обмежень у відборі мовних і виражальних засобів, які сприятимуть формуванню змісту висловлювання, забезпечити усвідомлення того, що естетичні цінності рідної мови виявляються в багатстві виражальних засобів, які, у свою чергу, функціонують у текстах різних стилів.

У мові процес назви поняття завбачує вибір із кількох ознак тієї, за допомогою якої можна пізнати саме означуваний предмет, не сплутуючи його з подібним. Кожна нація має свої національні особливості, зокрема і в соціально-побутовому житті, що і знаходить своє відображення у виборі ознаки предмета, його назви. Учителі початкової ланки мають навчити дітей правильно й точно висловлювати свої думки, добирати для цього відповідні слова з наявних у мові варіантних синонімічних засобів.

Безумовно, основне соціокультурне значення має лексика: словосполучення, речення, зв'язні висловлювання. З них складається певна мовна картина навколишнього середовища, яка визначає сприймання цього середовища безпосередньо мовцями з урахуванням індивідуальностей і відмінностей. Учені зазначають, що різні мови можуть бути не тільки за обсягом мовного матеріалу, а й за характеристикою частин мови, зокрема в китайській і бірманській мовах не виділяють прикметник як самостійну частину мови, а приєднують до дієслова, використовуючи його здатність бути присудком без допоміжної зв'язки.

Відомо, що кліше англієця – його характер: стриманий, прагматичний, холодний, мовчазний, ввічливий тощо. Якщо говорити про національні особливості українського характеру, то варто відзначити емоційність, інколи надмірну, щирість, балакучість тощо. Про це свідчить широкий набір мовних засобів української мови, зокрема прикметникова синонімія, антонімія, використання прикметників у переносному значенні. Особливо різноманітно цей аспект представлено сталими виразами, фразеологізмами, прислів'ями, приказками, у яких зосереджено давню народну мудрість або соціально-культурний досвід народу.

Наприклад, Г. Алексевич наводить приклад зіставлення англійської та української приказок «My friends were poor, but honest» (Мої друзі були бідні, але чесні), у якому but (але) створює умовність судження із запереченням нібито передбачуваного результату, що означає: «бідні люди — нечесні» (прикметник «бідні» контекстуально протиставлено прикметнику «нечесні»).

Варто зазначити, що з огляду української ментальності правильнішою була б приказка: «Мої друзі були бідні й чесні», а ще й до цього синонімічного ряду можна було б додати прикметник «прости», увести його у зв'язне висловлювання для уточнення семантичного значення. Порівняння українського варіанту приказки з англійським зразком яскраво відображає національні відмінності, протиставляє контекстуальні значення одного й того самого прикметника. Зауважимо, що такі зразки сприятимуть активізації пізнавальної активності студентів у самостійній діяльності, власному пошукові зразків мовного матеріалу.

Вважаємо, що провідним напрямом в опрацюванні прикметників має бути не відірване від тексту ознайомлення й зіставлення лексико-граматичних груп слів, а вивчення частин мови та їхніх форм шляхом усвідомлення синтаксичної ролі їх у будові висловлювань, частіше монологічного типу. Безперечно, основним засобом навчання є підручник з достатньою кількістю вправ, виконання яких передбачає формування мовно-мовленнєвих умінь, опрацювання текстів, у тому числі малих фольклорних жанрів тощо. Для підвищення рівня школярів щодо вільного володіння прикметниками, сприймання та запам'ятовування, користування в навчальній діяльності й повсякденному спілкуванні слід збільшити використання у практичній діяльності художніх текстів, які мають на меті виконання як мовних, так і країнознавчих або морально-етичних завдань.

Це можуть бути такі тексти:

- 1) описовий природничий (неживої та живої природи, настрою та внутрішніх почуттів від зображуваних картин);
- 2) описовий міжособистісний (зовнішність людини або істоти, риси характеру, особливості діяльності, поведінки, реагування на певні вчинки, поведінку тощо);
- 3) культурно-історичний або національно-патріотичний.

Але, на нашу думку, формування комунікативних умінь школярів у процесі засвоєння теоретичного матеріалу буде ефективнішим, якщо поглибити частину завдань, використати розширити вправи завданнями ситуативного характеру, спрямувати роботу в бік мотивованого мовлення.

Варто наочно показати те, що різні частини мови можуть надавати одному й тому ж текстові різного стилістичного забарвлення, оскільки кожна частина мови має свої особливості та емоційно-експресивні відтінки. Ознака предмета – це певне узагальнення властивостей, що передає іменник, з яким граматично й семантично тісно пов'язаний прикметник, хоча дефініцію ознаки, крім прикметника, здатні відобразити й інші частини мови: біла сорочка (прикметник), побілені паркани (дієприкметник), біліє лан (дієслово), білизна полів (іменник), (на майданчику) біло від випускних суконь (прислівник). Проте в цих випадках ознака не є первинною, оскільки тісно пов'язана з іншим значенням слова й виступає у якості процесуальної ознаки (біліє

земля), опредмечена ознака (білизна полів) тощо. Здатність передавати безпосередню ознаку характеру тільки прикметників. Головна функція прикметників у текстах – комунікативна, водночас вони можуть нести і додаткове, стилістичне навантаження, бо слугують виражальними засобами мови.

Оволодіння мовою передбачає: набуття мовних умінь і теоретичних знань як основи формування комунікативних умінь, умінь зіставляти доречності використання певних мовних засобів із завданнями й умовами спілкування (ситуацією); умінь створювати мовленнєві ситуації відповідно до норм і правил спілкування; правильне використання різних мовних засобів.

Методисти визначають два різновиди навчально-мовленнєвих ситуацій: «природну-реальну» (наприклад, створення монологічного висловлювання про реального друга, однокласника, знайомого з обов'язковим використанням описових характеристик) і «штучну-уявну» (учитель пропонує учням з опертям на зразок художнього тексту про зиму здійснити уявну подорож до зимового лісу і описати свої враження з використанням прикметників). Завданнями до такої ситуації, наприклад, можуть бути:

Прочитайте запропонований текст. Знайдіть у тексті прикмету для прогнозування погоди. Запишіть її. Згадайте з уроків природознавства характерні особливості хмар, із яких може піти сніг? Випишіть прикметники, складіть за їхньою допомогою усний опис зимового лісу. Уявіть кришталевий посуд. Що в ньому спільного із зимовими деревами? Який звук з'являється, якщо легенько торкнутися кришталевими бокалами один одного? Запишіть опис снігу, використовуючи прикметники-синоніми зі словника.

Слід зазначити, що застосування комунікативних (мовленнєво-ситуативних) завдань є варіативним, учитель може ситуативно змінювати тематику ситуації спілкування, процес її створення з учнями, передбачуваний результат спілкування. Окрім того, закріплення здобутих знань і вмінь варто здійснювати й на інших уроках у початковій школі, у позакласній виховній діяльності, повсякденному спілкуванні. Зауважимо, що значна увага у процесі виконання додаткових вправ має бути приділена особистості учня, його інтересам, використанню інтерактивних технологій (або елементів), які активізували б розумову й мовленнєву діяльність школярів протягом уроку.

Висновки. Отже, сучасні вимоги до мовно-мовленнєвої підготовки учнів початкової ланки загальноосвітніх шкіл вимагають якісно нової підготовки вчителя, який повинен не лише здобути лінгвістичні знання, а й володіти ними, використовувати у власному мовленні, а й закласти основу цих знань школярам.

Вивчення мовних одиниць, що ґрунтується на системному розгляді їх у єдності їхніх значень, форм і функцій є оптимальним шляхом формування мовної особистості. З огляду на результати аналізу практичної діяльності

майбутніх учителів і якість засвоєння учнями зображувальних засобів мови, зокрема прикметників, ефективна реалізація засад компетентнісного підходу можлива за умови презентації й вивчення функцій прикметників у художньому тексті, що сприяє не лише формуванню комунікативної компетентності учнів, а й студентів. Водночас зазначаємо, що мета застосування вчителем додаткових текстових вправ для засвоєння виражальної функції прикметників полягає в тому, щоб посилити комунікативну спрямованість методичної системи підручників, сприяти формуванню мовленнєво-комунікативних умінь і соціалізації молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бірюк Л. Я. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і технології (на матеріалі методики викладання російської мови) : монографія / Л. Я. Бірюк. – К. ; Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2009. – 317 с.
2. Вашуленко М. С. Підготовка майбутніх учителів до формування мовно-мовленнєвої компетентності молодших школярів / М. С. Вашуленко, В. О. Собко // Початкова школа. – 2011. – № 6. – С. 27–32.
3. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі : навч.-метод. пос. для студ. вищ. навч. закладів / М. С. Вашуленко. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова освіта. – № 7. – С. 1–9.
5. Концепція навчання державної мови в школах України / укл. О. Беляєв, Л. Скуратівський [та ін.] // Дивослово. – 1996. – № 1. – С. 16–21.
6. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи. Українська мова / М. С. Вашуленко, К. І. Пономарьова, О. Ю. Прищепа, В. О. Мартиненко, С. О. Караман, Н. І. Лунько. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 392 с.
7. Німчук В. Мовознавство на Україні в XIV–XVII ст. [Електронний ресурс] / В. Німчук. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/nimchuk/nim.htm>.
8. Лопырев М. Методическія указанія къ развитію речи (1-й и 2-й годъ) / М. Лопырев, Є. Соловйов. – Издание 6-е, перепечатанное без изменения съ 4-го изданія, допущенного Ученымъ Комитетомъ Народнаго Просвещенія в учительскія бібліотеки низшихъ учебныхъ заведеній. – С.-Петербургъ, 1914.
9. Пономарьова К. І. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів української мови / К. І. Пономарьова // Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у навчальному процесі: теоретичні аспекти: Дайджест 1 / Укл. О.В. Онопрієнко. – Донецьк : Каштан, 2011. – С. 71–79.
10. Полюга С. М. Еволюційна модель становлення прикметника та семантика категорії ступенів порівняння / С. М. Полюга // Studia Linguistica. – 2011. – Випуск 5. – С. 206–2011.
11. Тищенко О. Комунікативний аспект у навчанні / О. Тищенко // Дивослово. – 2005. – № 6. – С. 30–33.

РЕЗЮМЕ

Зенченко Т. Ф. Подготовка студентов к изучению имени прилагательного как способа овладения учащимися начальных классов навыками образной речи.

Компетентностный подход к преподаванию языково-речевого курса стимулирует развитие вопросов оптимизации речевого общения не только учащихся общеобразовательной школы, в частности младшего ее звена, но и в системе подготовки учителей в высшем учебном заведении; создание системы методических рекомендаций для будущих учителей начальной школы, определение особенностей подготовки будущих учителей к формированию коммуникативной компетентности младшего школьника. Работа над изучением изобразительных средств языка, в том числе имени прилагательного, вмещает широкие возможности для обогащения лексического запаса учащихся, формирования умений определить функцию имен прилагательных в речи, заменять их синонимами, использовать обозначенную часть речи во время построения высказываний.

Ключевые слова: компетентностный подход, речевая деятельность, развитие речи учащихся, имя прилагательное, обогащение активного словаря, прилагательные-синонимы, прилагательные-антонимы, связная речь, речевые навыки, практическая работа, упражнения, речевой материал.

SUMMARY

Zenchenko T. Preparation of the students for the study of an adjective as a way of mastering the skills of primary school pupils figurative speech.

The competence approach to the language and speech course teaching stimulates the development not only of the secondary school pupils' speech communication optimization, particularly in primary school pupils, but also in the system of teachers' training in higher educational establishments. The system of methodical guidelines for future primary school teachers is worked out. The features of future teachers' training in the process of the primary school pupils' communicative competence forming, particularly in the studying of adjectives are determined.

According to the linguists O. K. Bezpoyasko, K. H. Horodens'ka, V. M. Rusaniv'sky feature is an object quality, which is not subject to a time changes, it is inseparable from it, it is a natural entity, constantly accompanies it; the idea about adjective's features static character and immutability is formed according to it.

One aspect of the language practical teaching intensification at school is pupils' speech skills improving in the process of studying parts of speech. In our opinion adjectives take special place in it. The linguists and lingua- didacticians believe that the imagery of language in a fiction is created by the extensive using of figurative-expressive means such as epithets. Epithets are often the adjectives that improve verbal characterization, caused the additional features and emotionally expressive nuances. Teaching the adjective certainly has great potential for enriching the primary pupils' vocabulary, developing abilities to determine the function of adjectives in speech, replacing them with synonyms, and using this part of speech in the sentences.

Stylistically the adjectives often serve as epithets. Future teachers must describe epithets' role as the primary function of adjectives to the pupils. It must be noted that any communication has certain degree of emotion because adjective's importance is quite reasonable. The epithet is the most used stylistic device, it provides the author the widest range of expressing their personal perception of people and events, it helps to define the author's communicative utterances to a certain social group. Communicative and expressive adjective's functions are implemented in different types of texts and utterances primarily to express their attitude to the event or phenomenon. Emotional epithet is perhaps the most

significant means of speaking. Attitude to reality is displayed with a predicative function of adjectives taken in the short form (texts of the scientific style, newspapers).

Key words: *competence approach, speech activity, students' speech skills improving, an adjective, active vocabulary enriching, adjective synonyms, adjective antonyms, monologue utterances, speech skills, teaching, exercises, language material.*

УДК 371.315.6:51

О. Ю. Зотова-Садило

Криворізький національний університет

ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ВНЗ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Автор статті аналізує стан впровадження інтегрованого підходу до підготовки майбутніх фахівців негуманітарного профілю у практику в Україні та за кордоном. Проведений аналіз навчальних планів, анотацій та робочих програм дисциплін ВНЗ низки країн, зокрема США, Великої Британії, Австралії, Швейцарії та України, засвідчує: навчальні дисципліни, що інтегрують гуманітарні та вузько професійні галузі науки, викладаються у більшості вищих навчальних закладів, які займають лідерські позиції світових рейтингів. У межах сучасної системи освіти викладання спецкурсів, що синтезують професійно орієнтовані та гуманітарні знання, забезпечує осмислення соціальної реальності, озброює інструментарієм аналізу соціальних проблем та позитивно впливає на формування професійних компетенцій майбутнього фахівця.

Ключові слова: *підготовка майбутніх фахівців, гуманітарні дисципліни, принцип інтеграції, аналіз навчальних планів, інтегрований спецкурс, синтез гуманітарних та професійних дисциплін.*

Постановка проблеми. Законодавча реформа вищої освіти в Україні нарешті уможливиле реалізацію нової освітньої парадигми, яка руйнує довготривалий розрив між гуманітарною та професійною освітою. Переконані, що гуманітарні науки мають ґрунтуватися на професіоналізації, що передбачає надання знань, необхідних не лише для роботи за фахом, а й таких, які дають змогу здійснювати «...діагностику людини та соціального середовища» (за О. І. Скар) [1, 67]. За умови належної розбудови навчальних планів університетами, у контексті наданої їм автономії, є можливість практично реалізувати принципи інтеграції гуманітарного знання у професійну площину. На нашу думку, один із шляхів вирішення проблеми – це розробка інтегрованих навчальних програм дисциплін гуманітарного блоку. Синтез професійно орієнтованого та базового матеріалу дає можливість майбутньому фахівцеві побачити практичну значимість суспільно-політичних дисциплін.

Аналіз актуальних досліджень. Вітчизняні та зарубіжні вчені Л. В. Барановська, В. А. Доманський, Е. В. Лузік, З. Мартінез акцентують увагу на пошукові шляхів практичного вирішення проблеми розрізненого, автономного викладання дисциплін гуманітарного циклу у вищих навчальних закладах, що призводить до мозаїчності, відсутності системних, об'єднаних